

kortlægges Sibonis liv og færden ikke mindst ved hjælp af samtidige anmeldelser og anden avisomtale. Talrige repertoire-oversigter ledsager fremstillingen og præsenterer et dokumentarisk materiale af værdi til belysning af den europæiske operasituation i et tidsrum, der hovedsageligt var præget af et i dag næsten glemt repertoire. Hertil kommer en række bilag sidst i andet bind, hvoraf især planerne for syngeskolerne og konservatorierne er vigtige kilder til belysning af de danske musikinstitutioners historie. Den nøgterne historikers redelighed og dokumentationslyst lader hellere kilderne end forfatteren selv komme til orde. Det gør ikke den omstændelige fremstilling let læst, men pålidelig.

Siboni kommer i løbet af fremstillingen til at fremstå som en tidstypisk kunstnerskikkelse med anlæg og evner langt over gennemsnittet, – en skikkelse, der som scenisk fremstiller befaendt sig på overgangen mellem en ældre operaforms virtuose „primo uomo“ og en ny tids individuelt skabende scenekunstner. Uden for scenen udviklede han sig til den erfarne verdensmand og selvbevidste lederskikkelse, der efter at være trådt ud af den internationale musikscenes rampelys i sit virke på Det kgl. Teater – trods modgang og modstand – fastholdt de krav, der er uomgængelige, hvis der skal skabes et levende og blomstrende operamiljø: professionalism, aktualitet og international orientering. Det er det budskab fra Siboni, som Schepelerns fremstilling formidler til eftertanke for nutiden.

Forfatteren har gennem årene med sine operahistoriske studier bidraget med meget nyt til vor viden om de internationale indslag i den hjemlige operatradition og dermed også givet den danske musikdramatik et større perspektiv. Skulle han eller andre have lyst til at gå videre, er der flere områder at afdække, løseligt berørt af Schepelern selv i tidligere arbejder; f.eks. de tyske gæstespil på Vesterbroes nye Theater i 1830'erne og den sidste italienerperiode med gæstespillene på Casino og Hofteatret i 1860'erne og 70'erne. Men dansk musikforskning vil vide at værdsætte, hvad denne flittige forsker allerede har ydet.

Niels Martin Jensen

Bendt Viinholt Nielsen: Rued Langgaard. Biografi. København: Engstrøm & Sødring 1993. 334 s., ill. ISBN 87-87091-60-7.

Mon nogen for blot få år siden havde forestillet sig, at der i 1993 ville foreligge såvel en udførlig fortegnelse over Rued Langgaards værker som en omfattende biografi over hans liv og gerning? Næppe! At dette ikke desto mindre er tilfældet nu, hvor Langgaards værker oplever en hidtil uhørt opmærksomhed – mange opførelser og ikke mindst pladeindspilninger – kan udelukkende tilskrives Bendt Viinholt Nielsen, som flittigt og vedholdende i mange år har arbejdet med emnet Rued Langgaard. Der er al mulig grund til at være glad for, at det er en mand af Viinholt Niensens støbning, der har stået for den forskningsmæssige forvaltning af dette vigtige, og på nogle punkter esoteriske, område inden for dansk musikforskning. Allerede i værkfortegnelsen viste Viinholt Nielsen evnen til at holde hovedet klart og bevare overblikket over et materiale, som nok kunne få det til at svimle for de fleste, og i biografien genfinder man i høj grad sagligheden kombineret med en stor entusiasme for Langgaards musik.

Biografien udkom på komponistens 100-årsdag, den 28. juli 1993; den omfatter: 7 s. indledning, 247 s. biografi, 24 s. værkorienteret beskrivelse (kap. 9 „Idéerne bag musikken – musikken bag idéerne“), 4 s. kilder og litteratur, 13 s. noter, 3 s. selektiv diskografi samt to registre: 10 s. værkregister og 12 s. personregister. Illustrationsmaterialet er fyldigt med forbavsende gode fotografiske optagelser bl.a. fra Langgaards barndom. Bogens opsætning og typografi fremstår smukt og overskueligt, og der er kun observeret få og ubetydelige trykfejl.

Det er den egentlige levnedbeskrivelse, der er bogens vægtigste del. Den er præget af en lang række hidtil upublicerede faktuelle oplysninger om Langgaards liv samt relevant værkomtale og diskussion af specifikke problemstillinger. Forfatteren gør hyppig brug af gode citater, som i den i øvrigt velskrevne tekst virker oplivende og afvekslende. Som dokumentation fungerer citaterne udmærket, og i det hele taget er bogens dokumentationsniveau afgjort højt. Alligevel må man i en række tilfælde søge forgæves efter kildehenvisninger; det gælder til oplysninger om bl.a. Thomas Laub (s. 85), Louis Glass (s. 143), Finn Viderø (s. 212f.), Mogens Wöldike (s. 219) samt den formodede

danske førsteopførelse af Bruckners 7. symfoni (s. 150) og besættelsen af organiststillingen ved Lyngby Kirke (s. 139).

Blandt værkbeskrivelserne i de biografiske kapitler finder man indsigtfulde behandlinger, og her og ikke mindst i de musikalske og æstetiske diskussioner, som værkomtalen afføder, kommer Viinholt Nielsen ind på centrale og tankevækkende forhold inden for Langgaards musikalske univers. Interessant er således beskrivelsen af komponistens virkelighedsopfattelse (s. 25) og det problematiske forhold til faderen Siegfried Langgaards musikalske ideologi om „musikens mission“, som forholdsvis tidligt kolliderede med sønnens stadig mere frigjorte kompositoriske fantasi (s. 74f.). Ydermere beskriver Viinholt Nielsen det anstrengte forhold til Carl Nielsen, som forklares som af født af Langgaards egen afmagt (s. 143).

Det kan ikke undre, at Viinholt Nielsen er i stand til at nå langt ind i de problemer, Langgaard havde som komponist. Han skriver således i forlængelse af omtalen af strygekvartet nr. 3: „Langgaards værker var jo ikke udslag af kølig intellektuel overvejelse, han var ét med sin musik, og noget tyder på, at det maskespil, der er nedlagt i den tredje strygekvartet, og som foregår på alle planer: inden for værkets egne musikalske rammer, mellem komponisten og værket og udadtil mod den omgivende musikverden, var for abstrakt og kompliceret til at Langgaard kunne overskue at videreudvikle det kunstnerisk.“ (s. 124). På samme måde formår Viinholt Nielsen at gennemskue nogle af de „firkantede paroler“, som kun i nogen udstrækning afspejles i musikken. F.eks. kommenterer han Langgaards „*Love* den skønne og stemningsfulde musik! *Ind* med Niels W. Gade og *ud* med Carl Nielsen“ således: „Ordene var jo kun ord; musikens verden var en ganske anden – og dér var tingene stadig i bevægelse.“ (s. 159). Der gøres udmærket rede for værkernes metamusikalske karakter (s. 243), ligesom musikens flere forståelsesplaner og forholdet mellem idé og musik beskrives (s. 246). I den løbende værk gennemgang i denne biografiske del placerer Viinholt Nielsen på overbevisende måde de enkelte kompositioner i en udvikling i det livsværk, der, som det hedder i kapitel 9, „er en enhed, et særegent univers spændt ud mellem skønheden og undergangen, hvor alt har sin plads og meget lidt kan undværes i det samlede billede. Det er et dialektisk univers, inden for hvilket værkerne på afgørende måde

belyser og supplerer hinanden.“ (s. 291). I den forbindelse er det en af bogens fortjenester, at den gør op med den opfattelse, at de senere værker var udtryk for en afmatningsperiode i Langgaards produktion; tværtimod finder Viinholt Nielsen f.eks., at symfonierne nr. 15 og 16 „bringer afgørende nyt i forhold til det tidligere sagte.“ (s. 254).

Det afsluttende kapitel forsøger at indkredse Langgaards idéverden og stilistiske særpræg. Der gives her bl.a. eksempler på symbolbrugen i værkerne, ligesom Langgaards fortolkning af Gades tonesprog omtales. Desuden, og særdeles vigtigt, karakteriseres Langgaards musik som „ikke-procespræget“ (s. 272). Som Viinholt Nielsen selv betoner, kalder værkerne på yderligere behandling. Det samme gør Siegfried Langgaards musikfilosofiske skrifter, hvis indhold Viinholt Nielsen dog giver en god kortfattet indføring i.

Det siger sig selv, at Langgaards forhold til musiklivet må indtage en fremskudt plads i et arbejde som det foreliggende, og det fremgår da også tydeligt, at eksempelvis de mange hårde ord fra musikanmeldere gik Langgaard meget på (s. 88). Det ville derfor være interessant, om dette forhold havde været behandlet mere klart i bogen, således at de enkelte kritikerpersonligheder havde stået mere frem i teksten. Dermed havde denne for Langgaard vitale kontakt med omverdenen ikke fremstået så anonymiseret, som det her sine steder er tilfældet. For det er klart, at receptionssiden af et fænomen som Rued Langgaard ikke bør undervurderes.

De nævnte ankepunkter over for Bendt Viinholt Niensens bog er dog næsten for intet at regne, over for den værdi denne bog vil have fremover. Den er et vægtrigt bidrag til dansk musikforskning og tilmed veldisponeret og velskrevet i en grad, så den vil være til glæde for et stort musikpublikum. Biografien indeholder et utal af pittoreske skildringer og giver tillige en god indføring i de musikalske og musikpolitiske forhold på Langgaards tid. Det er dog tillige en bog, der beskriver en særpræget komponists kamp for sine værker og hans skæbne som menneske og kunstner. Denne skildring læser man med stor interesse, men sine steder også med måben og beskæmmelse.

Claus Røllum-Larsen